

כמו סין והודו שמצוי שם גם בע"ח טמאים, אם כי
עד היום לא גרמו עדיין לחששות מעשיים כיון שיש
בהם כל סימני טהרה, (רק לדעת המומחין אין הברש
הזה משובח עם כל הויטמינים וכדו' שיש לו בטבע),
וראוי לעמוד על המשמר. ופורסם שבסוגים מסויים
של דגים בכחם לשנות ולגרום לדג טמא שייוולד עם
הסימנים הכשרים, ולכן חובתינו לבדוק ולחקור תמיד
כשמשנים הטבע, ועלולים אנו לעמוד בקרוב בפני
בעיות כשרות רבות ומחודשות הנובעות מסיבה זו.

סימן קפג

ניקור בצלעות

אודות הנהוג בשחיטה שלנו כאן ביוהנסבורג
בניקור הצלעות מה שיין לאחריים שנהגו
לאסור כיון שאין אנו בקיאים בניקור אחוריים. בנו"ב
(תניינא יו"ד סי' ל"א) מתיר ליקח רק י"א צלעות
והנשאר הן בחשש חלב, ובחכמת אדם מתיר י"ב
צלעות.

והאמת נראה שלכו"ע יש י"א צלעות והשאר הן
חלב, אבל מה הן הי"א צלעות בזה נחלקו,
ובש"ך (נ"ד ס"ק א) מביא שיש למעלה סמוך לצואר

החכמה

כשרות המאכלות

צלע אחת קטנה שאין בו מוח ולא נחשב למנין, ושוב
אין כאן מחלוקת כלל ולכו"ע שרי רק בי"א, ומה
שביאר החכ"א י"ב היינו שגם את הצלע הקטנה הנ"ל
החשיב במנין, ולמעשה אין מחלוקת ביניהם.

ולפי זה המקילין בי"ב צלעות מלמעלה למטה
מלבד הצלע הקטן, וסומכין על החכ"א, הן
מאכילים ר"ל טריפות בישראל, ומאידך גיסא המונים
רק י"א ומונין גם את הצלע קטן ביניהם הם מחמירים
יותר מדאי.

ואנו הנהגנו כאן בשחיטה שלנו ליקח רק עשר
צלעות גדולות, ולא מדינא אלא כהרחקה, ואני
מבשרי חזיתי שהמנקר היה עסוק ולא מנה כדין ולקח
בטעות גם את הצלע הי"ב, כפנימי והזהרתי אותו
והסכמנו להדבר שלא ליקח אלא עשר צלעות גדולות
לבד, וכמדומני שכך ראוי לעשות אף שבעיה"ק רבים
לא נהגו כן.

והמדובר הלא באיסור כרת שצריך שמירה יתירה,
ומה עוד שהרבה רבנים אינם בקיאים
בעצמם במלאכת הניקור וסומכין על המנקר שהוא
ירא שמים, לכן שפיר עשינו הרחקה וטוב הדבר ויאה
בס"ד.

סימן קפד

אודות הכלאה גנטית בעופות היום

- מכתב גלוי -

לכבוד מרנן ורבנן שליט"א

אודות השאלה שמתברר שנפוץ לאחרונה "הכלאה
גנטית", היינו שמשתילים או מזריקים גנים
בעוף ועי"ז משביח התרנגול, ומגיעים לארץ תרנגולים
כאלו מכמה מקומות בחו"ל, ודבר זה גורם למהפכה
בענף גידול התרנגולים. ומסתפקים אולי ההכלאה היא
מגנים של מין טמא, ובפרט שיש טוענים שבדקו

ומצאו תרנגול שחולק רגליו שהוא סימן לעוף דורס,
(עי' סי' פ"ב), ולכאורה היינו ע"י שבא מהכלאה עם
מין טמא, וע"כ שואלים אם לאסור התרנגולים וביצים
עד שנדע מוצאם שגודלו ללא הנדסה גנטית, או אין
לחשוש לזה כלל.

והנה לפי מה שהבנתי אמנם ה"גנים" הללו הם
מיוחדים לשיפור התרנגול ופועלים היטב,
אבל מ"מ לא דמי לזרע או ביצה מתרנגול שעיקר
יצירת הולד הלוא היא ממנו, ולכן חוששין לזרע האב,
אבל כאן התרנגול הוא התרנגול הרגיל שנפוץ בארץ
ישראל, רק ב"השתלה גנטית" משנים ומשפרים את
תכונותיו ולפעמים גם מראיתו משתנה קצת, אבל

נראה שבזה לא נאסר התרנגול, ורק אם התרנגול לפנינו ניכר בכל סימני טומאה יש לאוסרו, אפילו שעיבורו ודאי מטהורים, שהסימנים אוסרים, עיין תוס' נדה נ: (ד"ה תרנגולתא דאגמא), ובתרנגולים שלפנינו לא נמצאו סימני טומאה.

ונראה שהרמ"א שאוסר כל עוף שאין לנו בו מסורת, היינו דוקא במין חדש המשונה מהמינים המסורים לנו, אבל כאן התרנגולים הלא הם אותם המצויים ומקובלים אצלנו מדור דור, אלא דיש לחוש שמא נשתנו קצת מטבעם הקודם ונאסרו, בזה נראה דאפילו אם נאסור את אותם התרנגולים שנמצא בהם שינוי, לא נאסור את כל העופות, כיון שאין כאן מין חדש שונה, וכל העופות שלפנינו נראים כמאז ומעולם והם בחזקתם בלי שינוי, וכפי ששמעתי וביררתי בשחיטה של העדה החרדית ששוחטים אלפי עופות יום יום, לא מצאו עוף משונה, ואת אותם העופות שנמצא בהם סימני דורס אמנם נאסור (אף שספק גדול אם מדינא הם אסורים כעוף דורס וכמו שנבאר להלן) אבל לא נעשה בזה שום נדנוד של חשש בשאר העופות, ולא חיישינן למיעוטא דמיעוטא כי האי, ואם באנו לחשוש בכגון דא לא נוכל לשתות חלב כיון שמצוי טריפות בפרה וכמו שמביא בב"י (סי' ל"ט) בשם רש"י, וביצים לא נאכל שמא נולדו מטריפות, אלא ודאי אזלינן בתר רוב, וכ"ש כאן שאפילו אחד מני אלף שמצוי אצלנו לא שמענו שסימניו כעוף טמא, ודאי אין לחשוש דכל העופות והביצים הם ח"ו באיזה חשש.

ובשערי ציון (מהגאון מבילסק זצ"ל) מסביר באריכות (סימן כ"א ענף ג') ומוכיח שבעופות המצויים אף שיש מדינות שהזנים המצויים שם הם בשינוי ניכר (דצוארם ארוך וחטוטרת שלהם היא למעלה מחרטומם, והם כבדים מאד) ומ"מ לא נחוש לדורס, שעצם הדבר שעופות אלו מצויין באלפי בתים וחצרות ולא שמענו שדורסים, מעיד שאינם דורס, שלא שמענו שמטילים ארס או אוכלים עוף אחר חי בלי שימות. או שהוא מכה בצפרניו. וע"כ

אפילו שהם קצת שונים מותר לאוכלם ולא נחשוש לדורס, וכן כאן התרנגולים המצויים אין לחשוש כלל שאסורים וע"ש היטב שמוכיח כדבריו מהקדמונים, ולענין העוף שטוענים שמצאו שהוא חולק רגליו שזהו סימן לדורס נדון בזה להלן. והאמת היא שאין כאן אפילו כדי ריעותא שנצטרך רוב להתיר, שאם היינו צריכים להיתירא דרוב, אז היה ראוי לדון דהוה רוב התלוי במעשה שלא מועיל ואפילו מה"ת לא מועיל לשיטת הרמב"ם כמשנ"ת בסימן הקודם, וכן להריב"ש (סי' קצ"ב) בעופות צריך דוקא סימנים ולא מועיל רוב, אלא שכאן מוצאים עוף כזה (אם הוא בכלל דרוסה) רק לעתים רחוקות ואין כאן אפילו כדי ריעותא לחשוש לכל העופות, וכמו שנבאר כל זה בס"ד להלן. (רק אם ברור שיש בו הסימנים שמטמאין יש פוסלים מה"ת דס"ל שהסימנים עצמם הם מטמאין, עיין תוס' נדה שהבאנו לעיל).

אמנם לפני שנבאר את עיקר הדין, נקדים לעורר מה ששמענו כשביקרנו את המקום שעוסקים בו בגידול תרנגולים כאן בארץ, סיפר המומחה (יהודי דתי) שבאסיפה שהתקיימה חודש לפני כן ונתכנסו בה מגדלי עופות מכל פינות העולם, הציע פרופסור אחד מומחה עולמי שלאחרי נסיונות נתברר לו שאם נרכיב לתרנגול "גנים" מעכברים ימהר הגידול, ויהיה להם בזה תועלת מרובה, ולדברי המספר הוא עצמו התנגד. ואף שכנראה עומדים עדיין בשלב של מחקרים בלבד, מי ימר שלא נגיע לכך. והקדמונים הביאו שאם תינוק יונק מגויה אף שמן הדין אין בזה איסור, מ"מ הלוא אוכל דברים טמאים שמטמטם את הלב ומוליד בו עי"ז טבע רע ר"ל, עיין רמ"א יו"ד ס"ס פ"א, ומי יודע אם הפעולה הזו, לשלב גנים של עכברים שמשנה את טבע התרנגול עד כדי שמורגש בהתרנגול, לא מוליד טבע רע באלו שיאכלו מבשר התרנגול, והרמב"ם בתשובה כתב שבאכילת מאכלות אסורות עלול לבוא לידי מחשבות כפירה (וזנות) ר"ל, ומטעם זה לבד ראוי לנו לעמוד על המשמר, אף שאין שום סימנים של טומאה כלל, מ"מ האוכל הזה מאוס ומשקץ לנפש ישראל קדושים.

ושמעתי שמעלימים מחקרים אלו מהרבים, כיון שיש קבוצה קטנה שטוענים שזהו צער ב"ח לעכברים ואין לעשות כזה נסיונות, אבל אם אנו נעמוד על המשמר בתקופה זאת של התפתחות האפשרות לעשות שינויים ב"גנים" שלא ליכשל במאכלות אסורות נצליח בס"ד. והמגדל הזה ששוחחנו עמו, שאל כמה חרדים שנוהרין בכשרות מהודרת בארץ, וכששמע שיימנעו מלקנות תרנגולים שעברו שינוי גנטי אמר שמוכן להיכנע להחרדים, ויעשה הכל כפי רצונם ולא יביא מחו"ל מאומה, ומוכן לעמוד תחת השגחה מעולה, ובלבד שיקבל הכשר. וכמובן השפעת העכברים או צפרדעים המורכבים לא ניכר בסימני התרנגול, [רק אולי בבדיקות מעבדה], ואם כן אף שאין סימני טומאה כלל, אם אין פיקוח עלולים ליכשל, ודי בהערה זאת.

אמנם נבוא לעיקר הלכה, וקשה למצוא לנושא זה שרש בקדמונים כיון שהוא דבר שנתחדש רק בימינו, שיכולים ע"פ הגדסה גנטית לשנות את הטבע. ואולי יש לדמות להרכבה באילן, שמצינו שילדה שסיבכה בזקנה לענין שנות ערלה מונין כזקנה, ואף שהענף הצעיר שהורכב משנה את תכונות האילן, מ"מ לא נשתנה לגמרי לאילן אחר, אלא נשאר ביסודו כמו שהוא רק בתוספת שנויים, ורק באתרוג כשמרכיבים בו מין אחר אנו פוסלים, כיון שחסר פסול בו וצריך למצוה דוקא אתרוג טהור ללא תערובת.

ולפי דעת המגדל ששוחחתי עמו, אולי אמת הדבר שמתוך אלפי תרנגולים המצויים ימצא עוף משונה שחולק את רגליו, אבל מסתבר שחז"ל גם כן ידעו את זה, ונתנו סימן זה רק לענין ספק דורס והיינו מין שמסתפקים בו אם הוא דורס או לדעת חז"ל קיבלו זאת לסימן דורס ואסור, אבל כשאין לנו בו שום סיבה לחשוש שדורס ואין בו זיהרא ואיננו טורף, אע"פ שחולק את רגליו אין לחשוש בו, ומה עוד שלדעת המגדל הנ"ל גם קודם שהתחילו להרכיב היו מוצאים אחד מני אלפים כהנ"ל, רק לא השגיחו בזה כיון שלא הסתפקו בדריסה, ולכן כשודאי שהוא ממין

טהור אין לאוסרו אפילו אם מצאנו אחד שחולק את רגליו, (וסמך לדבריו שבש"ע יו"ד סימן פב ס"ב כתב שאם אינו יודע אם דורס אם לאו, אם כשמעמידין אותו על חוט חולק את רגליו בידוע שהוא דורס, הרי מיירי להדיא שאינו יודע אם המין הזה דורס או לא, אבל אם אין לנו יסוד לחשוש שדורס, ואינו סוג או מין חדש לא נקבע בכל הון הזה שהוא דורס אם הוא ממין ידוע שטהור, רק בגלל שאחד חולק את רגליו כהנ"ל). ואף שלהכשיר את התרנגול הזה בעצמו לא נקבל את דבריו, אבל לחשוש בכל העופות על ידי זה אינו אלא תמוה ביותר וח"ו לשמוע דבריהם.

ובעיקר הדין דחוששין לזרע האב, ביאר הגר"ח מבריסק זצ"ל בספרו ששייך רק לענין לקבוע אם הוא מין טהור או טמא וכן אם הוא בהמה או חיה (ויל"ע מחולין דף ע"ה עמ' ב' בבן פקועה שבא על בהמה מעליאת שתולין בחוששין לזרע האב, ושאלתי זאת את מרן הגאון דבריסק זצ"ל ואמר שזהו כמין אחר וצ"ב), אבל בנידון דידן ביארנו שאינו אלא גורם שינוי בתכונות ואין יסוד לאוסרו. ואולי אם נדע בבירור שע"י הגדסה גנטית ממין טמא השמינו אותו, יהיה מקום לדון מצד נתפסמה כל ימיה באיסור דאסרינן, וד"ו צ"ב, עיין יו"ד סי' ס' ס"א בהגה"ה, וכמדומני שנתפסמה כל ימיה באיסור אינו אלא איסור מדרבנן, וכהיום בודאי אין לאסור מצד זה שאין עוד ריעותא ולא איתחזק שמפסמים בעופות טמאים כלל. ולפני כמה שנים ביקרנו מטעם הבר"ץ באיזו מושבה, ומצאנו שם תרנגולים שהצואר שלהם ארוך ומשונה ובלי שערות והעידו לפנינו שכבר לפני חמשים שנה הכשירו אותו בירושלים, ולא קבלנו את הדברים, והכרענו שבכל עוף משונה יש לאסור, וכך היא ההוראה עד היום בעדה החרדית.

ולע"ד השאלה הזו לא תישאר רק בנוגע לתרנגולים רק הנדון יגיע גם לבהמות, ואף שחז"ל אמרו שאין טהור מטמא מתעברים, היינו שאין מזדווגים זה לזה, אבל ע"י הגדסה גנטית לא שמענו, ויתכן מאד שעלולים ליקח גנים מחזיר שתכונתו שהוא אוגר שומן הרבה בגופו כדי להשמין בשר

תשובות

יורה דעה

והנהגות

קעז

כשר, ולעולם לא נכיר הדבר, וחובתינו לעמוד על המשמר כהנ"ל.

ולמעשה דעתי להציע:

א. לא לשחוט שום עוף כשנמצא בו איזה שינוי מהתרנגולים המקובלים כגון שרגליו קצרות או איזה שינוי אחר, ואנו כבר הורינו כן לפני כמה שנים ונחזק הדברים עוד פעם.

ב. בינתיים אין שום חשש על התרנגולים ואין היום שום יסוד בארץ להחמיר בזה, אבל הדאגה לעתיד מוטלת עלינו, ואם לא נדאג לזאת עכשיו עלולים ח"ו לאחר את המועד ולא יעזור כבר הפיקוח.

ויש להתקשר כעת עם מגדלי העופות והבקאים בחכמת הגנטיקה כדי להבטיח מהיום והלאה שלא יעשו בארץ שום הרכבה מדברים האסורים. ולא יביאו כאן מחו"ל, ואז נפרסם שבמקום פלוני שגידול העופות נעשה בפיקוח ובהשגחה מעולה ומשם נקח העופות והביצים, ונדרוש להעמיד על כך מומחה בשכר. ויהא בזה בס"ד זיכוי לרבים ונדרוש שימהרו לסדר ענין זה.

ולענין ביצים שטוענים שמצאו בזמן האחרון ביצים ששני הצדדים שלה שוין שזהו סימן

שבא מטמא, כי ביצה טהורה סימנה שצד אחד. כד וצד אחד חד, הלוא מבואר בפוסקים שאם יש חילוק ביניהם אפי' במשהו כבר בטל הסימן וטהור, ואולי היום לא בקיין בזה מספיק. ואף אי נימא כהאחרונים שסמכו על סימן זה לבד לתרנגולים ועופות, היינו כשמצאו מין חדש קיבלו הסימן דביצים כדי לקבוע שזהו מין טמא, אבל לדידן שהמין הזה עד עכשיו ידוע ככשר ורובם ככולם הם וביציהם בסימנים הכשרים כדת וכדין, די לנו אם לחומרא נימנע מלאכול ביצה זאת, אבל לא נטיל מזה חשש על כל התרנגולים שבשוק שבחזקתם הם עם מסורת מדור דור. (וב"בית מאיר" מיירי שמצאו מין משונה ומוכיח מהביצים שאכן זה מין שונה).

ולמעשה עומד אני בדעתי שצריכים לסדר השגחה ולדאוג לעתיד מפני שעתיד קדושת עם

ישראל תלוי בו, ובפרט שבכל מיני מדינות כגון סין עוסקים במחקרים אלו ושם מצוי הרבה גם ביצים טמאים, ולאחב"י אנו קוראים שאף שאין צורך לחשוש היום, אבל כשם שהם דואגים לעתידם הבטחוני והכלכלי לכמה שנים, גם לכשרות אנו חייבין לדאוג, ואז הקב"ה יעמוד לעזרתנו, ונראה נפלאות וסייעתא דשמיא כמו שאמרו הבא ליטרה מסייעים אותו, והקב"ה יראנו נפלאות מתורתו.

ואגב רצוני לבאר שהרמב"ם באגרותיו מביא שעל ידי מאכלות אסורות מגיעים למחשבות כפירה, וכוונתו שהנפש הישראלית היא קדושה בטבעה ורוצה לידבק בהקב"ה, אבל כשנטמא, הגשר הטבעי להקב"ה כביכול מתרוצץ, ונכנסין אצלו מחשבות כפירה אף שאינו ח"ו כופר ממש, רק מתבלבל ובמיוחד כשמתפלל מטרידים אותו מחשבות זרות. והאמת שכל עבירה רח"ל מטמאה את האדם, אבל עולה על כולם מאכלות אסורות שנאמר בהם ונטמאתם. ובזמן האחרון מערבים צבעים וויטמינים אסורים במאכלים, וצריך תפלות וסייעתא דשמיא שלא ייכשל ויזכה לחיי קדושה וקירבה לה' ית"ש. **וב"חובת הלבבות"** כתב שכדאי לינוז ממאה שערי היתר כדי לא ליכנס בשער אחד של איסור ח"ו, ולכן עליו לזהר ולהזהיר.

הנני המצפה בכליון עיניים לישועת ה' ולרחמי שמים מרובים.

סימן קפה

בשר קפוא

שאלתו בענין בשר קפוא שמקפיאים מיד אחר השחיטה בלא למלות ומולחים רק אחר שמפשירים, האם יש בזה עבירה על תקנת הגאונים לא למלות אחרי שעברו ג' ימים מהשחיטה, ומביא בעצמו דברי האחרונים ונימוקיהם, ומסיק שפלא הדבר להחמיר בזה כיון שיסודו אינו אלא מנהג